



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΑΝΟΙΚΤΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

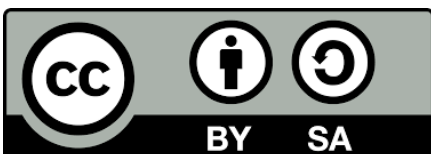


Τίτλος Μαθήματος: Εκπαιδευτική Πολιτική Ι : Επαγγελματισμός των εκπαιδευτικών και διοίκησης εκπαίδευσης

Ενότητα: Εκπαιδευτικοί και Διδασκαλία

Διδάσκουσα : Καθηγήτρια Σιάνου-Κύργιου Ελένη

Τμήμα: Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η εργασία των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν μια πολυπληθή ομάδα εργαζομένων στο δημόσιο τομέα που ασκούν μια ιδιότυπη, ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο, εργασία, στις ειδικές συνθήκες της διδακτικής πράξης. Με αυτή παράγουν ένα 'άυλο προϊόν', του οποίου η σημασία και τα αποτελέσματα δε δύνανται άμεσα να αποτιμηθούν. Έχουν όμως βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες που εκδηλώνονται με άνισους και απρόβλεπτους τρόπους, σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο.

Είναι, ακόμη, μια ομάδα εργαζομένων που παρουσιάζει πλασματική ενότητα, αφού αποτελείται από επιμέρους κατηγορίες με διαφορετικά χαρακτηριστικά, εργασιακό και κοινωνικό status. Αυτά εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες: την αρχική εκπαίδευση, τη θέση του γνωστικού αντικείμενου της διδασκαλίας στο αναλυτικό πρόγραμμα, τη βαθμίδα της εκπαίδευσης, την κοινωνική σύνθεση των μαθητών, τη μορφή και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Η εσωτερική ετερογένεια έχει σημασία, γιατί διαφοροποιεί τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους, επενεργεί σε ποικίλα πεδία, από τη διδακτική πράξη μέχρι τη συλλογική εκπροσώπηση και δράση.

Οι εκπαιδευτικοί προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην εκπαίδευση που επιτελεί σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές λειτουργίες. Παίζουν σημαντικό διαμεσολαβητικό ρόλο, γιατί υλοποιούν τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε μακρο-επίπεδο από το κράτος στο μικρο-επίπεδο της διδακτικής πράξης.

Για το λόγο αυτό, διαθέτουν μια μορφή εξουσίας που εκλαμβάνεται ως παιδαγωγική παρέμβαση, με αποτέλεσμα να συγκαλύπτονται οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις του έργου τους.

Η μορφή αυτή εξουσίας έχει ως αποτέλεσμα το κοινωνικό status των εκπαιδευτικών να υπερέχει από το αντίστοιχο άλλων δημοσίων υπαλλήλων, με τα ίδια προσόντα, την αυτή βαθμολογική και μισθολογική εξέλιξη. Νομιμοποιεί την κοινωνική αναπαραγωγή που καθορίζει την εκπαιδευτική και επαγγελματική διαδρομή των μαθητών, παρότι συνδέεται με τα ιδεώδη της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Τους επιτρέπει να αμφισβητούν τις πολιτικές επιλογές για τη διαχείριση των ζητημάτων της εκπαίδευσης, να προωθούν ή να ακυρώνουν τις προωθούμενες αλλαγές. Δεν είναι, ωστόσο, ανάλογη με αυτή των κρατικών λειτουργιών, αφού στο έργο τους ασκείται κρατικός έλεγχος και οι ίδιοι δε συμμετέχουν στη διαχείριση των ζητημάτων της εκπαιδευτικής πολιτικής που τους ενδιαφέρουν άμεσα.

Κατά τον Dale, η εκτέλεση του έργου τους διαφέρει από τον ιδεατό τύπο του γραφειοκράτη δημοσίου υπαλλήλου. Η διδασκαλία σε ένα μαζικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί να υποταχθεί στη γραφειοκρατική ρουτίνα και αυτός είναι ένας βασικός λόγος, εξαιτίας του οποίου οι εκπαιδευτικοί απολαμβάνουν μια σχετική αυτονομία, κατά την επιτέλεσή του. Αυτή η ιδιότητα της διδασκαλίας καθιστά εξίσου δύσκολο να γίνουν οι εκπαιδευτικοί τεχνικοί. Αν η γραφειοκρατική λογική απαιτεί τη συμμόρφωση σε συγκεκριμένους κανόνες, η τεχνοκρατική απαιτεί την επίτευξη των αποτελεσμάτων που δεν μπορούν να προσδιορισθούν, λόγω των αντιφατικών απαιτήσεων από την εκπαίδευση.

Η εργασία των εκπαιδευτικών, κυρίως η διδασκαλία, δεν είναι μια ουδέτερη διαδικασία, όπως συνήθως την αντιλαμβάνεται η κοινή γνώμη, αλλά έχει πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις. Η μορφή και το περιεχόμενό της επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τους μηχανισμούς που κατανέμουν τους πόρους και τους μαθητές στα σχολεία και στις τάξεις, το σύστημα αξιολόγησης

και διοίκησης, το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου. Αυτοί οι παράγοντες διαμορφώνονται από το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο, εντός του οποίου λειτουργεί το σχολείο. Οποιαδήποτε προσπάθεια, επομένως, για την κατανόηση της εργασίας των εκπαιδευτικών θα πρέπει να περιλαμβάνει απαραίτητως ανάλυση του σχολικού περιβάλλοντος, του ευρύτερου οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου, να λαμβάνει υπόψη και τις επιδράσεις και όλων των παραγόντων (Gewirtz,1997).

Η εργασία των εκπαιδευτικών έχει σύνθετο χαρακτήρα, γιατί, εκτός από τη διδασκαλία, περιλαμβάνει και τη διεκπεραίωση διοικητικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τη γραφειοκρατική οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Παρουσιάζει ορισμένες ιδιοτυπίες που τη διαφοροποιούν από τις άλλες απασχολήσεις του δημοσίου τομέα. Σε αυτές συγκαταλέγονται η ιδιαίτερη χρήση του χρόνου, οι ειδικές συνθήκες άσκησης, η ρευστότητα της διδακτικής πράξης, ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της, εξαιτίας του οποίου η επιτυχής διεκπεραίωσή της εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις.

Σε αυτές συγκαταλέγονται:

- Η δυνατότητα των εκπαιδευτικών να κατανοούν τους στόχους της διδασκαλίας, τους όρους και τις συνθήκες, υπό τις οποίες επιτελούν το έργο τους. Η κριτική και δημιουργική σκέψη για να διαχειρίζονται τα προβλήματα και την ποικιλία των καταστάσεων στη διδακτική πράξη, την αδυναμία να υπάρξει προκαθορισμένη λύση για αυτές.
- Η ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας, καλλιέργειας των διαπροσωπικών σχέσεων, αφού η διδασκαλία έχει συμμετοχικό χαρακτήρα, βασίζεται στη δημιουργική σχέση, το διάλογο διδασκόντων και διδασκομένων.

Αυτή όμως εξαρτάται από την κατοχή και τη διαρκή ανανέωση μιας σύνθετης γνώσης, από το επιστημονικό πεδίο του αντικειμένου διδασκαλίας και από τις Επιστήμες της Εκπαίδευσης. Επίσης, από τη συσσώρευση γνωστικού κεφαλαίου και εμπειριών από την εξωεργασιακή ζωή, όπως συμβαίνει για την επιτυχή άσκηση κάθε εργασίας που βασίζεται στο λόγο και την επικοινωνία.

Αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τις αβεβαιότητες και τις αντιφάσεις που συσσωματώνει η διδασκαλία και γενικότερα η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Είναι πιο πιθανό να υπερβούν τα στενά όρια της καθημερινότητας και να δουν κριτικά τους σκοπούς και τις αξίες, με τις οποίες είναι συνυφασμένη η διδασκαλία. Να κατανοήσουν τη βαθύτερη σχέση που συνδέει την εκπαίδευση με την ευρύτερη οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα, και κυρίως με τις εξελίξεις που συντελούνται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Η κριτική κατανόηση των βαθύτερων διαστάσεων του έργου τους έχει μεγάλη σημασία, επειδή δεν ασκούν έλεγχο σε αυτό. Δεν έχουν, δηλαδή, τη δυνατότητα να ελέγχουν επιστημονικά και παιδαγωγικά ο έργο τους.

Η διδασκαλία

Η διδασκαλία είναι μία εργασία που ταυτίζεται με το κοινωνικό συμφέρον, της οποίας όμως η αξία αμφισβητείται, παρότι αποτελεί αντικείμενο δημόσιας συζήτησης και επιστημονικού προβληματισμού. Ταυτίζεται με ιδεαλιστικούς σκοπούς, κυρίως με το καθήκον των εκπαιδευτικών να μεταδώσουν τη γνώση στις νέες γενιές, να συμβάλουν στην ατομική και συλλογική πρόοδο.

Πολλές μελέτες, ωστόσο, υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια εργασία με πολιτικές διαστάσεις. Μετουσιώνει σε πράξη τους ρητούς και άρρητους στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής, τους οποίους μάλιστα αντιλαμβάνονται διαφορετικά στο χωροχρόνο οι άμεσα εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία, το κράτος, οι ισχυρές δυνάμεις που επηρεάζουν τους προσανατολισμούς της. Ενεργοποιεί και νομιμοποιεί τις διαδικασίες, με τις οποίες εξασφαλίζεται η επιτέλεση των πολυσύνθετων λειτουργιών της εκπαίδευσης.

Οι πολιτικές διαστάσεις της διδασκαλίας δικαιολογούν τον κρατικό έλεγχο που ασκείται στο έργο των εκπαιδευτικών από τη συγκρότηση της δημόσιας εκπαίδευσης μέχρι σήμερα.

Ο έλεγχος περιορίζεται η αυτονομία των εκπαιδευτικών στη διδακτική πράξη και διασφαλίζεται τη μετάδοση μιας προεπιλεγμένης γνώσης, την υλοποίηση των στόχων του αναλυτικού προγράμματος.

Οι πολιτικές διαστάσεις της διδασκαλίας δικαιολογούν, ακόμη, το αδιάλειπτο πολιτικό και επιστημονικό ενδιαφέρον που επιβεβαιώνεται από τις συνεχείς θεσμικές αλλαγές και τον όγκο των σχετικών μελετών. Ερμηνεύουν, τέλος, τις αντιφάσεις που συσσωματώνει η διδασκαλία, ως έμμισθη εργασία.

Πράγματι, ενώ η διδασκαλία αντιμετωπίζεται ως μία ομοιογενής, ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά, δραστηριότητα, στην πράξη παρουσιάζει ετερογένεια. Αυτή πηγάζει από τις διαφορές στα χαρακτηριστικά διδασκόντων και διδασκόμενων, της σχολικής μονάδας, στους στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων και στις κανονιστικές αρχές της διδακτικής πράξης.

Ενώ θεωρείται προϊόν των ατομικών ικανοτήτων, εμπειριών και επιλογών που φέρουν τη σφραγίδα του διδάσκοντα, προκαθορίζεται από τον κρατικό έλεγχο που ασκείται σε αυτή. Ενώ ταυτίζεται με σταθερές αξίες, επηρεάζεται από το

σχολικό περιβάλλον και τις ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες μεταβάλλονται διαρκώς.

Σύγχρονες μελέτες επισημαίνουν συχνά ότι η εκπαιδευτική πολιτική των τελευταίων δεκαετιών για τη μεταρρύθμιση μεγαλώνει τις αντιφάσεις αυτές.

Ενώ η ρητορική παρουσιάζει τους εκπαιδευτικούς ως παράγοντα - κλειδί για την ποιοτική αναβάθμιση και την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης, η πρακτική ενισχύει τον κρατικό έλεγχο στο έργο τους. Περιορίζει τις πιθανότητες να γίνουν πιο δημιουργικοί, καθώς η δημόσια εκπαίδευση παρουσιάζει σταθερά τάσεις υποβάθμισης, οι ίδιοι βιώνουν τις πιέσεις και τις απώλειες που συνεπάγεται. Ενώ η ρητορική εγκωμιάζει το έργο τους και το συνδέει με την εθνική ανάπτυξη, η πρακτική αποκλείει τη συμμετοχή τους στη διαχείριση των ζητημάτων της εκπαίδευσης, περιορίζει τη σχετική αυτονομία στη διδακτική πράξη, με αποτέλεσμα να μεταβάλλονται από καθοδηγητές των εξελίξεων σε καθοδηγούμενους (Ozga and Lawn, 1988).

Παράλληλα, τους ενοχοποιεί, μεταθέτοντας έμμεσα την ευθύνη για τα οξυμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εκπαίδευση, τα οποία οφείλονται σε βαθύτερα αίτια. Ενώ υπόσχεται το μετασχηματισμό της διδασκαλίας σε επάγγελμα, προωθεί ρυθμίσεις που τη μεταβάλλουν σε τεχνική δραστηριότητα.

Είναι γεγονός ότι οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στις ευρωπαϊκές χώρες έχουν επίκεντρο τους εκπαιδευτικούς που θεωρούνται βασικοί συντελεστές για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, προϋπόθεση για την επιδιωκόμενη εθνική ανάπτυξη.

Αναμένεται να προετοιμάσουν το νέο πρότυπο εργαζόμενου και πολίτη που θα ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Να καλλιεργήσουν στο μελλοντικό εργατικό δυναμικό τις ικανότητες και τις δεξιότητες για την αναδυόμενη 'κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας', την παγκόσμια αγορά εργασίας που έχει ανάγκη από εργαζόμενους με υψηλή εξειδίκευση, ευελιξία και υπευθυνότητα.

Γενικότερα, να συμβάλουν στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει κάθε σύγχρονο κράτος, όπως είναι η άμβλυνση των ανισοτήτων, η ανοχή στη διαφορά, η καλλιέργεια των δημοκρατικών πεποιθήσεων και της ιδιότητας του πολίτη.

Οι πολιτικές και οι πρακτικές που ακολουθούνται καθιστούν τους εκπαιδευτικούς μία απύσασ παρουσία στις εξελίξεις, παρότι η υλοποίησή τους προϋποθέτει τη συναίνεση και τη συμβολή τους.

Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα με σεβασμό και υποτίμηση, αφού ανάγονται σε βασικούς παράγοντες προόδου και, παράλληλα, αμφισβητείται η προσφορά τους. Πισμένοι τον εκφυλισμό του δημοσίου χαρακτήρα της εκπαίδευσης, βιώνουν καθημερινά τη μικρή ανταπόδοση του έργου τους, καθώς μάλιστα, ακόμη και οι θετικές αλλαγές απαιτούν μία μακροχρόνια διαδικασία για την υλοποίησή τους.

Οι αντιφάσεις αυτές αντανακλούν τις ευρύτερες αντιφάσεις που περιλαμβάνει η εκπαιδευτική πολιτική, με την οποία τα κράτη προσπαθούν να επιλύσουν τα οξυμένα προβλήματα της εκπαίδευσης και τα ευρύτερα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα. Εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της δημόσιας πολιτικής που μετασχηματίζουν τις λειτουργίες του κράτους και διευκολύνουν την επέκταση της ελεύθερης αγοράς για να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, τα προβλήματα της συσσώρευσης, του ελέγχου και της νομιμοποίησης.

Οι ιδιοτυπίες, οι αντιφάσεις και οι πολιτικές διαστάσεις της διδασκαλίας δίνουν απάντηση στο εύλογο ερώτημα, γιατί δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός χαρακτηρισμός για τη διδασκαλία.

Περιγράφεται, δηλαδή, με ποικίλους όρους που παραπέμπουν σε διαφορετικούς κοινωνικούς συμβολισμούς, ως βιοποριστική εργασία ή ως λειτούργημα, άμεσα συνυφασμένο με το κοινωνικό συμφέρον. Επίσης, ως αποστολή, με την έννοια της ανιδιοτελούς αφοσίωσης στη συγκεκριμένη δραστηριότητα που αναφέρεται ταυτόχρονα στην ατομική διάσταση, της προσωπικής εκπλήρωσης, και στη συλλογική, της δημόσιας υποχρέωσης.

Στις ερμηνευτικές προσεγγίσεις που αξιοποιούνται οι θεωρητικές προσεγγίσεις των κοινωνικών επιστημών χαρακτηρίζεται ως ρόλος, απασχόληση ή επάγγελμα. Η επικράτηση ή η περιθωριοποίηση του καθενός από τους χαρακτηρισμούς αυτούς, στο συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, δεν είναι τυχαία. Εξαρτάται από την επικρατούσα αντίληψη για τις κοινωνικές λειτουργίες της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες χαρακτηρίζεται σπανιότερα λειτούργημα ή αποστολή και συχνότερα επάγγελμα.

Επανέρχεται στο προσκήνιο το θεμελιώδες ερώτημα, που προσπαθεί να απαντήσει η θεωρητική σκέψη και η έρευνα, αν είναι ή όχι η διδασκαλία επάγγελμα, με την σημασία που χρησιμοποιείται ο όρος στη διεθνή βιβλιογραφία. Η απάντηση είναι συχνά καταφατική και εκφράζει άλλοτε βεβαιότητα και άλλοτε επιθυμία, ενώ πριν είκοσι χρόνια ήταν αρνητική ή καταφατική και εξέφραζε επιφύλαξη ή αμφιβολία.

Μεταρρύθμιση και διδασκαλία

Το γεγονός ότι η διδασκαλία αντιμετωπίζεται ως επάγγελμα τα τελευταία χρόνια δεν είναι τυχαία.

Σε όλα τα κράτη είναι έντονο το ενδιαφέρον για τη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης που θεωρείται προϋπόθεση για την επίλυση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών προβλημάτων. Ένα σημαντικό μέρος των αλλαγών στοχεύουν στη βελτίωση της διδασκαλίας, μέσω της ενίσχυσης του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών και της ανασυγκρότησης του συστήματος διοίκησης. Με άλλα λόγια, ο επαγγελματισμός είναι σημαντική πτυχή της μεταρρύθμισης που προωθεί η σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική.

Σε πολλές μελέτες υποστηρίζεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική εδράζεται στα σύγχρονα ρεύματα της θεωρητικής σκέψης, είναι επηρεασμένη από δύο θεωρίες.

Πρώτον, από τη θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου, σύμφωνα με την οποία η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται από τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού που καλλιεργεί η εκπαίδευση. Για να επιτελέσει όμως το ζωτικής σημασίας αυτό ρόλο χρειάζεται να βελτιωθεί η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά της που εξαρτώνται κυρίως από τους εκπαιδευτικούς.

Δεύτερον, από τη θεωρία του εκσυγχρονισμού που συνδέει την ανάπτυξη με τις στάσεις, τις αντιλήψεις και τις συμπεριφορές των ατόμων. Σύμφωνα με αυτή, η εκπαίδευση δύναται να συνεισφέρει στην ανάπτυξη, μεταβιβάζοντας στους αυριανούς πολίτες και εργαζόμενους μία σύγχρονη αντίληψη για τις κοινωνικές εξελίξεις. Να τους προετοιμάσει, δηλαδή, να αποδεχθούν τις επικρατούσες αξίες, να είναι 'ανοιχτοί' και να παρακολουθούν

τις ταχύτερες αλλαγές που συντελούνται, με αίσθημα της ατομικής και συλλογικής ευθύνης. Έτσι, θα ανταποκρίνονται με επάρκεια στις σύγχρονες και διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και θα καταστούν πιο αποδοτικοί, ώστε να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη. Η επίδραση των δύο θεωριών είναι ένδειξη ότι η εκπαιδευτική πολιτική για μεταρρύθμιση βασίζεται στη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία και πρακτική.

**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



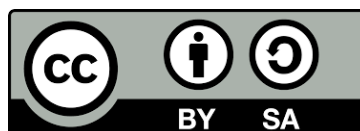
Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Διδάσκουσα : Καθηγήτρια Σιάνου-Κύργιου Ελένη.
«Εκπαιδευτική Πολιτική Ι : Επαγγελματισμός των εκπαιδευτικών και διοίκησης
εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικοί και Διδασκαλία». Έκδοση: 1.0. Ιωάννινα 2014. Διαθέσιμο από
τη δικτυακή διεύθυνση: <http://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=1252>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

- Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή, Διεθνής Έκδοση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη.



[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.